

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput VII. Idem Episcopo a Ambianensi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

consortio sine causa rationabili depulisset; & item Episc. dicecesanus eorum audiens mulierem eandem cum quodam adultero fornicari, eam, & illum vinculo excommunicationis adstrinxit. Quæ tandem eum, qui dicebatur ejus adulter, abjurans, absolute recepta, coram Episcopo memorato prædictum virum sibi restitui postulavit: at ille hujusmodi ei obiciens adulterum, de quo prolem genuisse dicebat, & quod ab ipso non expulsa, sed spontanea recessisset, restitutionem sui proposuit minime faciendam. Quod mulier memorata profus inficiens, replicabat id ipsum, quod fuerat fornicatus, & per fornicationem sobolem procrearat, propter quod tali exceptione uti non poterat contra ipsam. Cum autem utrique parti probandi hoc facultate concessa, præfata mulier per quosdam testes ejusdem viri adulterium probavisset, quos vir ipse dicebat, tanquam minus idoneos reprobandos, ab eo tandem ad nostram audientiam appellatum. Quocirca f. t. p. A. f. m. quat. nisi constiterit, vel per evidentiam rei, vel confessionem legitimam mulieris quod taliter adulterata fuisset, adulterii etiam, quod vir dicitur commississe, probatione cessante, ipsum recipere compellas eandem. Quod si prædicto modo de mulieris fornicatione constiterit, nisi testes, per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobati, cum matrimonii jus in utroque consistat, & paria delicta mutua compensatione tollantur, nihilominus eum cogas ut eam recipiat, & maritali affectione pertractet: alioquin mulieri prædictæ silentium imponere non postponas.

NOTÆ.

^a *Turonensi.*) Ita etiam legitur in tertia collectione, sub hoc tit. cap. 1. De Metropoli Turonensi egi in cap. 5. de tempor. ordin.

^b *Pictaviensis.*) Mauritius videlicet, antea Episcopus Nannetensis. De Pictaviensi dicecesi egi in cap. 20. de rescript.

^c *Compensatione.*) De qua agemus proximo commentario.

CAPUT VII.

Idem Episcopo ^a *Ambianensi.*

Tua fraternitas requisivit à nobis, utrum aliquo denegante uxori suæ in adulterio deprehensæ debitum conjugale, si postmodum ipse cum alia perpetraret adulterium manifestè, & uxore agente pœnitentiam de commissio, & veniam humiliter postulante, vir cogi debeat, ut eandem maritali affectione pertractet. Super quo tibi taliter respondemus, quod cum paria crimina compensatione mutua deleantur, vir hujusmodi fornicationis obtentu suæ uxoris consortium nequit declinare.

NOTÆ

^a *Ambian.*) Ita etiam legitur in tertia collectione, sub hoc tit. cap. 2. De Ambianensi dicecesi egi in cap. 10. de regul.

mus homil. 5. in prima ad Thessal. Quemadmodum mulieres nos punimus quando nobis nuptæ, aliis se ipsas conjungunt; ita puniemur & nos, & si non Romanis legibus, certè a Deo. Sanctus Zeno sermone de pudic. Quid hic respondere possint lubrici mariti, non video, qui humanarum legum iniqua impunitate decepti, justitiam veram nec ex sua ipsa voluntate noscentes, quod pati nolunt, libenter efficiunt.

D. Hieronymus in initio epistolæ ad Oceanum: *Atia sunt leges Casarum, aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcipit: apud illos viris impudicitia fræna laxantur, & solo stupro, atq; adulterio condemnato, passim per lupanaria, & ancillulas libido permittitur, quasi culpam dignitas faciat, non voluntas.* Apud nos, quod non licet feminis, equè nec licet viris. Nazianzenus orat. 31. num. 2. immò & apud Hebræos solis viris jus erat repudii mittendi, quamvis Salome Herodis Ascalonitæ soror id sibi contra leges patrias usurparet, ut refert Iosephus lib. 15. antiquit. cap. 11. Tamen jure civili uxor judicio de moribus contra maritum experti valebat, quia accusatio privata, & civilis erat, etiam quando ob graves mores instituebatur, leg. viro 39. leg. 47. ff. solut. matrim. leg. unie. §. 5. vers. Quid enim, Cod. de rei uxor. act. leg. 4. Cod. Theodos. de incest. nuptiis, leg. 3. Cod.

COMMENTARIUM.

I. Licet jure civili attento uxor non haberet facultatem postulandi maritum reum adulterii criminali judicio, l. 1. C. de adult. l. 8. C. de accusat. l. 5. C. qui accusare, l. 6. ff. de popul. action. l. 3. §. sed si mulier, ff. de liber. hom. exhib. Quintilianus lib. 6. instit. cap. 23. Gellius lib. 10. noctium, cap. 23. ibi: *In adulterio si uxorem tuam deprehendisses, sine judicio impune necares; illa res si adulterares, digito non auderet attingere, neque jus est.* Quia non patitur injuriam violati lecti, cujus domina mulier non est. Quas Romanas leges inculant D. Ambrosius lib. 1. de Abraham, cap. 4. ibi: *Nemo sibi blandiatur de legibus hominum, omne suprum adulterium est, nec viro licet quod mulieri non licet.* Asterius homilia 5. *Continentia lex non feminis tantum, sed etiam viris à Deo lata est; qui tamen legislatoribus adherentes humanis, per quas libidinarius ipsis licet, &c.* Sanctus Chrysostomus.

D.D. Gonzal. in Decretal. Tom. 7.

D d

Cod.

Cod. Theodos. *villam civili action.* Ulpianus in *fragm. tit. 9. §. 12. & 13.* & ita in hoc civili iudicio paria delicta mutuâ compensatione tolluntur, *d. l. viro 39. d. liciam mulier 47. ff. solut. matrim.* quia æquum est ut ea lege, quam ambo contempserunt, neuter vindicetur, *l. si duo 36. ff. de dolo. l. si ambo 10. ff. de compens. l. ex facto 30. ff. de negot. gest. l. 2. §. idem ait. ff. ne quid in loco public. l. qui bona 13. §. si quis. ff. de damno infect. l. quoniam, C. de heretic. l. in arenam 11. C. de inoffic. testam. l. si filium 3. C. de liber. caus.* aliter atque in lenocinii replicatione, in qua etiam cessabat compensatio, *l. 2. §. si publico, l. si uxor 13. §. si iudex. ff. hoc tit.* Similiter jure canonico marito petenti divortium ob adulterium opponi potest exceptio alterius adulterii à se commissi: & ita in hoc iudicio civili paria delicta mutuâ compensatione tolluntur, *cap. significasti. cap. ex litteris, de divortis*: quia periniquum videtur, ut ab uxore pudicitiam vir exigat, quam ipse servare recusat, *cap. nihil iniquius 32. q. 4. cap. apud 23. q. 5. d. l. si uxor 13. §. si iudex*, ibi: *Periniquum est, ut pudicitiam vir ab uxore exigat, quam ipse non exhibet.* Quod sumptum est ex quadam constitutione Imperatoris Antonini, quæ relata est in fragmentis Codicis Gregoriani, *l. 7.* ex titulo incerto, cuius partem refert D. Augustinus *lib. 2. de adulter. conjugis, cap. 8.* in hæc verba: *Sanè mea litera nulla ex parte causa præjudicabant. Nec enim si penes te culpa fuit ut matrimonium solveretur, & secundam legem Juliam uxor tua Eupasia nuberet propter hoc rescriptum meum adulterii damnata non erit, nisi confiteretur esse commissum. Habebunt autem ante oculos hoc inquirere, an cum in pudicè vivens, illi quoque bonos mores colendi auctor fuisset. Periniquum mihi videtur esse, ut pudicitiam ab uxore exigat, quam ipse non exhibet. Quæ res potest & virum damnare, non ob compensationem mutui criminis rem inter utrumque componere, vel causam facti tollere.* Idem D. Augustinus *sermone 48. de verb. Domini*, ibi: *Si ducturi estis uxores, servate vos uxoribus vestris; quales vultis eas invenire, tales & ipsa inveniant vos. Quis juvenis est qui non castam velit ducere uxorem? Et si accepturus est virginem, quis non intactam desideret? Intactam queris? intactus esto. Puram queris? num enim illa potest, & tu non potes? Tu exigis ab uxore videlicet ne mœchetur? & non vis reddere hoc uxori? Et vis uxorem tuam vitriorem esse libidinis, tu vitius jaces?* Egregiè quoque in hoc argumento exultant idem D. August. *lib. de decem chordis, cap. 4. & 9. & homil. 49. & 50.* Similiterque Aulonius apud Stobæum *sermone 6.* Seneca *epistola 95. & 96.* Gregorius Nazianzenus relatus à Cuiacio in *novell. 22. Justiniani*, Lantæantius Firmianus *lib. 6. divinar. instit.* ibi: *Exemplo continentia docenda est uxor, ut se castè gerat; iniquum enim est, ut id exigas quod ipse prestare vel nolis, vel non possis.* Seneca *epist. 14.* *Improbis est qui ab uxore pudicitiam exigat, ipse alienarum corruptor uxorum.* Plautus quoque juris civilis hac de re constituti iniquitatem arguit, cum in *Mercat.* sub persona Syriæ ita queritur *actum 4. scen. 7.*

*E castor lege dura vivunt mulieres,
Multoque iniquiore misera, quam viri.
Nam si vir scortum duxit clam uxorem suam,
Id sirescivit uxor, impune est viro.
Uxor virosi clam domo egressa est foras,
Viro sit causa exigitur matrimonio.
Vnam lex esset eadem, qua uxori est, viro.
Nam uxor contenta est, que bona est, uno viro.
Qui minus vir una uxore contentus fies?*

Alia dedi in canone 69. Concilii Illiber. Ratio autem, cur in actione criminali civiliter intentata compensatio admittatur, non verò in criminaliter instituta, provenit ex eo, quia expedit Reipublicæ, ne delicta maneant impunita, *cap. ut fama, de sent. ex com. l. item. ff. ad leg. Aquil. l. locatio 9. §. quod illicitè ff. de publicanis*: & ideo in delictis non datur compensatio, *l. 2. §. qui hoc dicit, ff. hoc tit. l. 1. C. de crimin. expil. heredit. nec in præjudicium Reipublicæ pacisci licet, aut compensatio admitti potest, l. juris gentium, §. si paciscar, ff. de pacti.* ideo compensatio admittitur, quando agitur de adulterio ad exactiorem dotis, vel ad divortium, ut in *d. l. viro 39, d. l. cum mulier 47. ff. sol. matrim.* quia cum principaliter agatur de privata utilitate, nihil impedit, ut compensatio admittatur, cum penam ad invicem solvant, argumento legis *§. debitor, ff. qui potiores.* Nec tunc obstat textus in *l. apud 4. §. item queritur, ff. de doli except.* quia ibi non admittitur compensatio doli, et si civiliter ageretur, ne excluso reo actor ex malitia sua commodum reportaret. Quæ etiam ratione procedunt textus in *l. si duo, ff. de dolo malo, cap. dilecti, de except.* ubi si admitteretur replicatio alterius excommunicationis, admitteretur etiam excommunicatus ad agendum; & in præfenti textu etiam admittitur replicatio adulterii, quia aliàs maritus ex delicto suo lucrum faceret, Sed adhuc supra traditis obstat textus in *l. cum mulier 47. ff. solut. matrim.* ubi compensatur adulterium cum lenocinio, et si criminaliter agatur. Quia responderetur cum glossa *ibi, & in d. §. si ex publico*, discrimen constituendo inter casum, in quo mulier recepta erat inter reos; & inter eum, in quo nomen ejus inter reos relatum non erat, juxta solemnitate, quam referunt Carolus Sigonius *lib. 2. de adult. cap. 10.* Brissonius *de V. §. verbo recipere*, Cotrasius *lib. 2. ms. cel. cap. 20.* Primo casu cum jam uxor recepta est inter reos, excipere de lenocinio viri non potest: secundo verò casu marito accusandi lenocinium objicere valet. Cum ergo in præfenti textu, & antecessenti agatur de iudicio civili, videlicet divortio ex causa adulterii civiliter intentato, ideo rectè ait Pontifex, mutua delicta pari compensatione tolli, & ita marito agenti de adulterio ad divortium faciendum justè opponi posse exceptionem similis adulterii, docuerunt post alios Balboa in *c. 2. ex. num. 25. de excep. Basil. lib. 9. de matrim. cap. 8.* Doctor Bajo. Atroxo in *cap. Quintavallis, num. 70. de jurejur. Henellius de dotalit. cap. 10. §. 8.* Et posse uxorem ob adulterium mariti petere divortium, probavit Valenzuela *consil. 45.*